

ИСПОЛЬЗОВАНАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Чихладзе Э.Д., Арсланханов А.Д. Напряженно-деформированное состояние сталебетонных плит // Строительная механика и расчет сооружений. – 1990. – №2. – С. 22-26.
2. Жакин А.И., Чихладзе Э.Д., Веревичева М.А. Теория теплообмена в пористых средах // Изв. ВУЗов. Строительство. – 1998. - №1. – С. 111-116.
3. Огнестойкость бетонных и сталебетонных конструкций. Харьков, Сб. трудов ХарГАЖТ, вып. 40, 2000. – 97с.
4. Чихладзе Э.Д., Арсланханов А.Д. Несущая способность сталебетонных плит // Бетон и железобетон. – 1990. – №10. – С. 30-31.

УДК 624.014

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДОТИЧНИХ НАПРУЖЕНЬ В СТАЛЕВИХ БАЛКАХ ЗІ ЗМІННИМ ПЕРЕРІЗОМ

С.І.Білик, к.т.н., доцент

Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ

Постановка проблеми. В балках зі змінним перерізом дотичні напруження змінюються по висоті перерізу не так як в балках з постійним перерізом [2,5]. Встановлено, що у двотаврових клиноподібних балах зі змінною висотою стінки в залежності від навантаження дійсні дотичні напруження по стику стінки і полиць більші ніж за традиційним розрахунком [4,6].

Аналіз основних досліджень, публікацій і невирішених задач. В дослідженнях Мітчелла [2,5] встановлено, що консольній клиноподібній пластині при згині дотичні напруження приймають максимальні значення в крайніх волокнах. Особливий вплив поперечних сил на напружено-деформований стан сталевих елементів змінного перерізу відмічено в [1,3,4]. В роботах [6,7] на підставі загальних робочих гіпотез теорії опору матеріалів отримано підхід, за яким стало можливим визначати дотичні напруження в клиноподібних балках зі змінною висотою прямокутного перерізу.

Формування цілей. Розробити загальну методику визначення дотичних напружень в двотаврових балках зі змінною висотою стінки при різних відношеннях висот кінцевих перерізів за робочими гіпотезами лінійної зміни нормальних напружень щодо висоти балки.

Виклад основного матеріалу досліджень. Розглянуто консольно защемлену двотаврову балку зі змінною висотою перерізу. Полиці балки мають нахил під кутом α_n до центральної поздовжньої осі симетричного перерізу. Прийнято лінійне зростання висоти перерізу балки.

$$h_{cz} = h_{c0}(1 - \gamma_h z / l) \rightarrow \gamma_h = 1 - \frac{h_{cn}}{h_{c0}}. \quad (1)$$

Момент інерції площі перерізу (I_{xz}) та статичний момент відокремленої частини (S_{xz}) записано з урахуванням зміни висоти перерізу (1) і поточної координати по висоті перерізу стінки y_c .

$$S_{xz} = (1 - \gamma_h z / l) b f t_f \left(\frac{h_{c0}}{2}\right) + 0.5 t_\omega \left(\frac{h_{c0}}{2}\right)^2 (1 - \gamma_h z / l)^2 - 0.5 t_\omega y_c^2;$$

$$I_{xz} = [2(1 - \gamma_h z / l)^2 b f t_f \left(\frac{h_{c0}}{2}\right)^2 + t_\omega \frac{h_{c0}^3}{12} (1 - \gamma_h z / l)^3]. \quad (2)$$

В основу досліджень покладені робочі гіпотези про характер розподілення дотичних напружень в балках [4,6]. Прийняті гіпотези справедливі, якщо ширина стінки балки набагато менша за ширину полиці $t_w \ll h$.

Згинальний момент прийнято розглядати в декартовій системі координат, яка розташована в центрі ваги максимального за розмірами перерізу:

$$M_{xz} = Pl(1 - z / l) = M_0(1 - z / l). \quad (3)$$

В роботах (4,6) отримана диференціальна рівняння дотичних напружень в залежності від навантаження та змінних геометричних характеристик перерізу.

$$\tau = -\frac{1}{t_w} \left(\frac{M_{xzi} S_{xzi}}{I_{xzi}}\right)';$$

$$\tau = -\frac{1}{t_w} [Pl(1 - z / l)]' \frac{S_{xzi}}{I_{xz}} - \frac{1}{t_w} [Pl(1 - z / l)] \left(\frac{S_{xzi}}{I_{xz}}\right)'; \quad (4)$$

$$\tau = \frac{QS_{xzi}}{t_w I_{xz}} - \frac{M_{xz}}{t_w} \left(\frac{S_{xzi}}{I_{xz}}\right)'. \quad (5)$$

Перший доданок у формулі (5) є вираз для визначення дотичних напружень за формулою Журавського, а другий поправка на змінність перерізу. При постійних геометричних характеристиках перерізу по довжині балки формула (4) автоматично переходить до відомої формули.

Після диференціювання відношення (4) перейде до такого вигляду.

$$\tau = \frac{Pl(1 - \gamma_h z / l) b f t_f \left(\frac{h_{c0}}{2}\right) + 0.5 t_\omega (1 - \gamma_h z / l)^2 \left(\frac{h_{c0}}{2}\right)^2 - 0.5 t_\omega y_c^2}{t_\omega I_{xz}} -$$

$$- \gamma_h \frac{Pl(1 - z / l)}{t_\omega l (1 - \gamma_h z / l)} \frac{[b f t_f \left(\frac{h_{c0}}{2}\right) (1 - \gamma_h z / l) [I_{xz} - I_{x0z}] + 0.5 t_\omega (1 - \gamma_h z / l)^2 \left(\frac{h_{c0}}{2}\right)^2 I_{x0z}]}{I_{xz}^2} +$$

$$+ \gamma_h \frac{Pl(1 - z / l)}{t_\omega l (1 - \gamma_h z / l)} \frac{0.5 t_\omega y_c^2 (2I_{xz} + I_{x0z})}{I_{xz}^2}.$$

В більш компактному вигляді остання формула для визначення дотичних напружень в стінці балки зі змінною висотою стінки із зосередженою силою на вільному кінці матиме вигляд.

$$\tau = \frac{PS_{xzi}}{t_w I_{xz}} - \gamma_h \frac{M_{x0}(1-z/l)}{t_{\omega} I_{xz}(1-\gamma_h z/l)} [b_f t_f (\frac{h_{cz}}{2})(1 - \frac{I_{x0z}}{I_{xz}}) + 0.5 t_{\omega} (\frac{h_{cz}}{2})^2 \frac{I_{x0z}}{I_{xz}}] +$$

$$+ \gamma_h \frac{M_{x0}(1-z/l)}{t_{\omega} I_{xz}(1-\gamma_h z/l)} [0.5 t_{\omega} y_c^2 (2 + \frac{I_{x0z}}{I_{xz}})]. \quad (6)$$

В останню формулу входять чотири доданки, три з яких приймають сталі значення для конкретного перерізу, тобто змінюються по довжині балки і залежать від інтегральних характеристик перерізу, а один доданок змінюється в залежності від координати точки по висоті перерізу.

У випадку, коли у балка відсутні полиці ($S_{xfz} = I_{xf0} = 0$,

$I_{xz} = I_{x0z}$), переріз прямокутний зі змінною висотою, формула (6) перейде до відношення.

$$\tau = \frac{P}{I_{xz}} [0.5 (\frac{h_{cz}}{2})^2 - 0.5 y_c^2] - 0.5 \gamma_h \frac{P(1-z/l)}{I_{xz}(1-\gamma_h z/l)} (\frac{h_{cz}}{2})^2 + 1.5 \gamma_h \frac{P(1-z/l)}{(1-\gamma_h z/l)} \frac{y_c^2}{I_{xz}}. \quad (7)$$

Для клиноподібних балок ($\gamma_h = 1$) формула (7) перейде до відношення (8), яке було отримано у роботах [3,6].

$$\tau = \frac{P}{I_{xz}} [0.5 (\frac{h_{cz}}{2})^2 - 0.5 y_c^2] - 0.5 \frac{P(1-z/l)}{I_{xz}(1-z/l)} (\frac{h_{cz}}{2})^2 + 1.5 \frac{P(1-z/l)}{(1-z/l)} \frac{y_c^2}{I_{xz}}.$$

$$\tau = \frac{P y_c^2}{I_{xz}}. \quad (8)$$

Висновки і перспективи. Встановлено, що для двотаврових балок зі змінною висотою перерізу дотичні напруження залежать від координати точки перерізу (y_c^2). Дотичні напруження в балках змінного перерізу залежать як від поперечної сили. Так від епюри згинального моменту по довжині балки. Відношення мінімального моменту інерції до максимального моменту інерції площі перерізів кінцівок балок (I_{xn} / I_{x0}) впливають та характер зміни дотичних напружень по висоті стінки балки. При зменшенні параметра змінності перерізу ($\gamma_h \rightarrow 0$) формула (6) переходить до відомої формули Журавського.

Достовірність досліджень підтверджується близькістю результатів числових досліджень до результатів, обчислених за точним рішенням для балок прямокутного перерізу за теорією пружності матеріалів [4,6], а також

плавністю переходу значень дотичних напружень в балках з полицею до балок з прямокутним перерізом при зменшенні площі полиць двотаврів.

Таким чином, виявлена закономірність зростання дотичних напружень від нейтральної осі до зовнішніх полиць в перерізах двотаврових балок зі змінною висотою стінки. З іншого боку, встановлено, що чим більше співвідношення площі полиць до площі стінки, тим менше різниця між дотичними напруженнями по нейтральній осі та по стику з'єднання полиці і стінки двотаврової балки.

Запропонований підхід щодо визначення дотичних напружень в балках зі змінною висотою може бути використаний для досліджень дотичних напружень і при інших схемах навантажень балок і крайових умов закріплення.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Жербин М.М., Билык С.И. Гибкость стальной колонны с перфорированной стенкой переменной высоты. // Известия вузов. "Строительство и архитектура". - 1987, №1. - С.-11.
2. Тимошенко С.П. Курс теории упругости. – К: Наук. думка, 1972. – 508 с.
3. Бирулёв В.В., Добрачёв В.М. Об опыте применения неразрезных сквозных двутавровых балок с регулированием напряжений. // Металлические конструкции и испытание сооружений. Межвуз. темат. сб. - Л.: ЛИСИ - Л.: 1979. - С. 149-152.
4. Пермяков В.О., Білик С.І. Развитие теории прочности и стойкости стержневых стальных каркасов зданий универсального назначения. // Современные строительные конструкции из металла и древесины. – Одесса: ОГАСА, 2005. – С. 151-160.
5. Демидов С.П. Теория упругости. – М.: Высш. школа, 1979. – 432 с.
6. Білик С.І. Дотичні напруження в металевих балках зі змінною висотою стінки. // Ресурсоекономні матеріали, конструкції, будівлі та споруди. - Рівне: УДУВГП, 2004, вип. 11. - С.133-140.
7. Білик С.І. Дотичні напруження в сталевих зварних двотаврових балках зі змінною висотою стінки. // Строительство, материаловедение, машиностроение. // Сб. научн. тр. Вып. 35. Ч. I, – Днепропетровск: МОН України, ПГАСА, 2005. – С. 50-55.